

TELEGRAFUL ROMANU.

Nr. 103. ANUL XVI.

Telegrafulu este de doue ori pe septamana: Joi'a si Duminec'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la expeditura foiei pe afara la c. r. poste, cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate catre expeditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. iar pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. era pe o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 fl. v. a.

Inscratero se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu, pentru a dou'a ora cu 5 1/2 cr. si pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Sabiu, in 1931 Decembre 1868.

Invitare de prenumeratiune

la

„Telegrafulu Romanu“.

Apropiandu se capetulu anului 1868, se deschide prin acesta prenumeratiune noua la acesta foia.

„Telegrafulu Romanu“, va esi ca si pana acum de doue ori pe septamana Joi'a si Duminec'a — Pretiulu abonamentului e:

Pentru Sabiu pe anu 7 fl., pe 1/2 de anu 3 fl. 50 xr., pe 1/4 anu 1 fl. 75 xr. v. a.

Pentru Trannia si Monarchia austro-unguresca pe anu 8 fl. pe 1/2 anu 4 fl., pe 1/4 anu 2 fl. v. a.

Pentru Romania si strainatate, pe anu 12 fl.; pe 1/2 anu 6 fl. pe 1/4 3 fl. v. a.

DD. abonanti sunt rugati a nu intardia, cu tramitarea prenumeratiunilor.

Adresele ne rogamu a se scrie curatu, si epistolele de prenumeratiuni a ni se tramite francate — adresandu-le deadreptulu la

Editor'a „Telegrafului Romanu“ in Sabiu.

Romani si pusetiunea lor.

Ori din ce punctu de vedere vomu cautu asupra situatiunei noastre nationale putemu cu dreptu cuventu sa dicemu, ca diet'a decursa a Ungariei ne a creatu unu stadiu greu. Este de lipsa ca cine-va sa-lu intielga.

Sa luamu istoria a mana si vomu vedea ca romanii la tote ocaziunile tota ponderositatea o puneau in pretensiunile lor de libertate egale.

Acesta pretensiune era innascuta in spiritulu democratic adusu din Itali'a si cultivatu aici in departarea de centrulu coruptiunei, in carea caduse Rom'a in tempulu cesariloru din urma. Acesta pretensiune s'a otelitu in decursulu trecerei ordelor barbare, cari veneau si treceau ca undele unei rupturi de nuori. Libertatea egale la romani nu o aflamu nicairi stersa. Ea fu calcata numai dupa ce Ungaria a imprumutatu dela nemii feudalismulu; nu s'a reslatitu in sa mai departe decatu pana unde s'a intinsu potestatea coronei unguresci. Principatele ce formeza astadi Romani'a nu au cunoscutu feudalismulu. Aci deca au fostu distingeri, au fostu personali nu ereditari; abusurile cari se verisire si aci in tempulu fanariotiloru, nu potu fi normative candu facemu o reprivire istorica.

Ideile aceste de societate, pre basele unei egalitati libere, au fostu dara cari au caisatu greutatea cea mare, contra carei romanii au trebuitu sa lupte seculi intregi.

Luptele din evulu mediu, pre cari le gasimu la istoricii straini sub numiri de rescólele rusticiloru suntu tota atatea argumente despre asertiunile nostre si deca au luat si secuii seu chiaru si unguri parte la rescólele romaniloru, isvorulu libertatii era egale originalo, si nici ca puté fi la natiuni si popore deprinse cu deosebiri dupa caste. Noi vedemu pre nemtii insisi, cari sub nume de sasi seu sassoni locuiescu in o partieea a Transilvaniei, ca nu au pututu pestra spiritulu egalitatiei, ci s'a privitu pre sine ca o casta feudala, au pretinsu si pretinde si astadi a fi fostu domnu terestru, cu drepturi dominati asupra conecatiuniloru sei de alta nationalitate (romani).

Romanii impartiti in Transilvania: intre, seu mai bine, sub nobili (unguri), secui si sasi; in Banatu si Ungaria; in Muntenia, Moldavia; in Bu-

covina si Besarabi'a — era pre aproape sa apuna, candu dela apusulu Europei altu poporu latinu, satulu de greutatea vestimentului feudalismulu prochiama in lume ide'a libertatii egali.

Romanii cari pareau obositi pana la lesinulu mortiei, de luptele cu turci, cu tatari, cu poloni, cu aristocrati'a feudalistica, incepura a-si veni ierasi in ori; cu tote aceste pretensiunile lor nu s'au dusu mai departe decatu pana la o loiale pretensiune de o loiale egalitate de drepturi cu alte natiuni si adeva, acolo, unde erau de sine cu guvernulu propriu: ca ei sa-si reguleze acestu guvern dupa buna loru chipsuire; iera unde se afla impreunati cu alte natiuni sa aiba inriurintia in afacerile statului dupa mesura dreptatiei.

Tote actele romaniloru pana la 1848 si de atunci incóce suntu marture, ca ei nu au trecut prestre marginea, unde s'aru puté incepe vatemarea dreptelor pretensiuni a altoru state, a altoru natiuni.

An. 1848, ca sa vorbimu numai de noi de cei din imperiulu austro-ung., a deschisu si portile patriei nostre principiului de libertate egalitaria. Bucuri'a era generale, pentru ca credeau omenii, ca au ajunsu la finea nedreptatiriloru de mai inainte si se voru puté privi si tratá dreptu frati unii pre altii.

Atunci unu omu cu multu simtiementu, dara pana atunci cu forte putiena esperintia, a falsificatu ide'a cea mai santa si in locul ideei: ca totu omulu sa fia liberu si egale cu altulu, elu a talmacitu: ca totu omulu sa fia liberu, deca va vrea sa fia magiaru.

Este incatu-va de justificatu, ca Kossuth, unu simplu advocatu cum era, fara de cunoscintia esacta a evenemintelor istorice din trecutu, fara de cunoscintie geografice si etnografice, atatu interne catu si externe, incuragiatu de desperatiunea in nationalitatea din care esise, vrea sa creda si sa faca si pre altii sa creda ca dincolo de Pojonu de Muncaciu etc. se pote bate lumea cu scanduri si densulu atragendu odata puterea in mana sa faca ce va vrea in Ungaria. (Elu celu putienu avea unu antecesoru, pre Széchényi, carele pre langa tota moderatiunea temperamentului seu nu dorea alta, decatu aceea ce vrea Kossuth sa faca in cateva luni seu septamani). Libertate neadeverata si la unulu si la tulu. Resultatulu nu putea sa fia bunu din o falsificare a ideei inate.

Ei bine, sa nu facemu istoriculu mai departe, ci sa dicemu, ca timpulu a lasatu sa urmeze o scola apra pentru toti.

La 1859 principiulu libertatii egali lovesce puterniculu in portile patriei nostre, sub altu nume, elu se chiama acum principiulu nationalitatiloru.

Acestu principiu fu aclamatu de tote natiunile patriei nostre. Infratiri si sarutari sa urmara de o parte si de alta. Romanii in tote partile salutara era cea noua ca o era de pace si buna voire intre omeni.

Conferinti'a regnicolare dela Alba-Iuli'a si diet'a din Pest'a din 1861 aretare indata incatu au petrunsu adeverat'a idea a libertatii egale. Si in un'a si in alt'a dederu romanii prestre greutatile cercate de privilegiu, cari doreau a-si salva si mai departe, ori sub ce titlu, esistinti'a lor. Totu tempulu mai departe e unu siru de lupte pentru acesta acuisitiune. In diet'a dela 1863/4 din Sabiu abia se recunoscu egala indreptatire pentru romanii din Transilvania, inse cum amu mai dísu de alte ori, mai multu in principiu decatu in realitate.

Evenemintele din cei trei ani din urma au schimbatu temeli'a pragmatica a acuisitiunei acesteia si de nou se vedu romanii repusi in starea de mai

nainte cu deosebirea, ca acum nu mai feceau servitie domnesci. (Va urma.)

O nópte Bartolomeiana.

De pre malulu Secasiului 15/27 Dec.

Ce va se dica infricosiatele cuvinte, cari se vedu in fruntea acestei corespundintie, ce va se dica „o nópte Bartolomeiana“, buna ora ca cea din Franci'a din 24 Aug. 1572, sub Carolu alu IX, e onoratului publicu pre bine cunoscutu, si voindu a fi mai departe convinsu si despre aceea, ca onoratulu publicu cetitoriu va fi auditu de ja: ca o asemenea scena infricosiata era sa se intemple, — in sa numai dupa creerii cei smintiti a unoru omeni pre catu de tiermuriti atatu si de malitiosi — in nóptea din 24 si 25 Dec. a. c. atatu in scaunulu Mercurei catu si in Sabiu; — sciindu, dicitu, acestea, nu voiu sa descriu conceptulu unei nópti Bartolomeiane mai pre largu, ci me voiu margioi simpliment la aceea, a face cunoscutu on. publicu: cum, de unde, si prin cine s'a facutu aretarea la locurile mai inalte, ca romanii din scaunulu Mercurei au de cugetu a face o scaldá de sange, ca voru in nóptea de craciunu a sterge de pre fati'a pamentulu pre toti sasi si unguri din intregulu scaunu alu Mercurei?

Aretarea de sub intrebare s'a facutu in scrisu, si pre cale oficiosa de catre comissariulu de finantia cu numele Szaros, — precum se dice unu evreu botezatu; acesta de altumintrea nu pentru aceea se amintesc, ca si candu dora intre evreii (tatiati impregiuru seu botezati totu un'a) ca in ori-ce poporu, nu s'aru afla si omeni de tota cinstea si omeni'a, — ci mai multu ca sa nu se dea ansa nimenu a crede, ca aru subversá la mijlocu unu feliu de ura nationale. —

Pomenitulu Szaros, care de candu se afla in Mercurea, mai nu s'a invertitu in alte cercuri sociale, decatu in alu unoru babe betrane, se pote ca nu atatu din malitia, ci mai multu din o nevino-vata simplicitate, — cu care l'a donatu mam'a natura, — imparechiata cu o grosolana tiermarire — ce-lu caracteriseza — seu dupa cum mai vreu unii a crede, — cu scopu de a se face placutu la superiorii sei prin mincioni, — avu orb'a cutezantia, a face in 12/22 a. c. oficiosa aretare deadreptulu Inspectoratului finantiale din Sabiu: „ca in urm'a sciriloru positive (?) (culese din gurile babeloru, si din creerii sei cei smintiti) in nóptea din 24 si 25 Dec. a. c. voru sa omore romanii pre sasi si unguri din scaunulu Mercurei“ dechiarandu totu odata cu tota solenitatea, firesce ca sa dea numai mai mare pondu miserabilei sele mincioni, ca fatia cu unu astu feliu de periculu, nu potu lua asupra-si responsabilitatea in privinti'a baniloru erariali; — Togm'a mi se spuse ca totu in aceeasi di, s'a facutu si o a dou'a aretare de acela-si cuprinsu de catre Tricesimariulu Dasianu, Dietl, de unde se vede, ca ori si cum s'a procesu sistematic, ca se prostitue oporea romaniloru prestre totu, si in specie, a acelor din scaunulu Mercurei. Ca ambii denuntianti nu au pututu avea altu scopu inaintea ochiloru, se vede si de acolo, ca nici la unulu nici la altulu nu s'aru aflu nici bateru atati bani erariali, cati — potu dice — a-i fi pututu afla la ori si care locuitoria din Mercurea.

Dara sa mergemu mai departe, sa vedemu dispositionile cele grandiose, cari au urmatu la ambele denuntianti premise; — si acestea suntu urmatoarele:

Reg. Inspectoratu din Sabiu, rescriindu de locu ambiloru denuntianti, ca banii erariali sa-

